

บทที่ 1

บทนำ

ในโลกนี้มีประดิษฐกรรมอัน เปรียบ เสมือนดาบสองคมที่สำคัญของมนุษย์อยู่สามอย่างด้วยกัน ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็น คลังแห่งความทรงจำ พลังอำนาจ และความแม่นยำอย่างหาที่เปรียบมิได้ สิ่งทั้งสามนี้ก็คือ เครื่องคอมพิวเตอร์ พลังงานปรมาณู และแสง เลเซอร์

กล่าวกันว่า ถ้าไม่มีคอมพิวเตอร์โครงการอวกาศคงขัดข้อง แต่ความจริงมีว่า ถ้าไม่มีคอมพิวเตอร์อนาคตคงขัดข้องด้วยซ้ำไป ที่เป็น เช่นนี้ก็ เพราะ เทคโนโลยีอัน เหลือ เชื้อที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นมา ความซับซ้อนของความรู้ต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้สะสมไว้นั้น เกินกว่าที่จิตใจและร่างกายของมนุษย์จะนำมาใช้ได้ทั้งหมด หากไม่มีเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพช่วย อย่่างไรก็ตาม แม้เครื่องคอมพิวเตอร์ให้ความหวังอันงดงามแก่มนุษย์ แต่มันก็ก่อการคุกคามที่น่า เกรงขามแก่มนุษย์ชาติยิ่งกว่าประดิษฐกรรมอื่นได้เช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อการใช้เครื่องมือดังกล่าวกระทำโดยไม่ระมัดระวังแล้ว เครื่องมือ เช่นว่านี้อาจ เปลี่ยนบทบาทและกลายเป็น เครื่องมือในการควบคุมมนุษยชาติได้ เช่นกัน

ในปัจจุบันนี้ได้มีการนำเอาเครื่องคอมพิวเตอร์ไปใช้ในงานต่าง ๆ มากมาย อาทิเช่น ด้านธุรกิจ การศึกษา การอุตสาหกรรม การแพทย์ ภาษา วิทยาศาสตร์ การทหาร การวิจัย ฯลฯ อันนับได้ว่าคอมพิวเตอร์ได้ก้าว เข้ามามีบทบาทและความสำคัญเพิ่มทวีขึ้นอย่างมาก และทั้งได้เอื้ออำนวยประโยชน์ให้แก่มวลมนุษย์ เป็น เอนกอนันต์ แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจาก เครื่องคอมพิวเตอร์มิได้มีเพียงความสามารถด้านการคำนวณแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังสามารถทำการคิดที่เป็นตรรกะได้ ความสามารถนี้ยังครอบคลุมไปถึงด้านการเก็บสะสมข้อมูลข่าวสารอีกด้วย และเมื่อได้มีการนำเอาความสามารถประการหลังนี้ไปใช้จัดเก็บข้อมูลข่าวสารอื่น เกี่ยวกับบุคคล ซึ่งประกอบด้วยความสามารถในการนำผลลัพธ์ที่ต้องการออกมาให้ดูในรูปต่าง ๆ ได้ด้วย ความรวดเร็ว และถูกต้องแล้ว อาจจะทำให้สิทธิในชีวิตส่วนบุคคล (right of privacy) มีโอกาสที่จะได้รับความกระทบกระเทือน เพิ่มมากขึ้นอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน ด้วยเหตุนี้ประเทศต่าง ๆ เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ตลอดจนจนประเทศในกลุ่มประชาคม เศรษฐกิจยุโรปอื่น ๆ และในอีกหลายประเทศ ได้มีการพิจารณาศึกษาปัญหาในเรื่องนี้ ซึ่งส่งผลให้ต่างก็ตรากฎหมายรับรอง

คุ้มครองสิทธิในชีวิตส่วนบุคคลในด้านข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งมีการจัดทำอนุสัญญาขึ้นในระดับระหว่างประเทศ เพื่อให้รัฐภาคีให้การรับรองคุ้มครองสิทธิ เช่นว่านี้

สำหรับในประเทศไทยนั้นนับแต่ได้มีการนำเอา เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องแรก เข้ามาใช้ในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2506 โดยคิดตั้งอยู่ที่ศูนย์คำนวณสถิติแผนกวิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแล้ว หลังจากนั้นก็ได้มีการนำเอา เครื่องคอมพิวเตอร์ เข้ามาใช้ในภาคงานต่าง ๆ ทั้งในภาครัฐและ เอกชน เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ และในปัจจุบันนับได้ว่า เครื่องคอมพิวเตอร์ได้ เข้ามามีบทบาทและความสำคัญต่อวงงานต่าง ๆ ในประเทศไทยเพิ่มทวียิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อน และก็ยังคงมีแนวโน้มที่จะมีบทบาทและความสำคัญดังกล่าว เพิ่มขึ้นไปอีก แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าแนวความคิดในเรื่อง เกี่ยวกับ เครื่องคอมพิวเตอร์ในประเทศไทย เป็นไปในลักษณะที่พิจารณาแต่คุณประโยชน์ที่จะได้รับจาก เครื่องมือดังกล่าวนี้เพียงด้านเดียว เช่น การใช้ เครื่องคอมพิวเตอร์ในการ เก็บหมายเลขประจำตัวประชาชน เพื่อใช้ใน เรื่องต่าง ๆ ให้เป็นเอกภาพกัน ตลอดจนอย่างที่ในต่างประเทศพยายามใช้หมายเลขประจำตัวบุคคลในการประกันสังคม (Social Security Number (SSN) เพื่อเป็นหมายเลขหลักในเรื่องที่เกี่ยวกับบุคคลนั้นทุกเรื่อง นอกจากนั้นยังอาจใช้คอมพิวเตอร์ในการ เก็บข้อมูลข่าวสารอื่น เกี่ยวกับบุคคลหนึ่ง ๆ ในโอกาสต่อไป การเห็นแต่ประโยชน์โดยมิได้ตระหนักถึงการคุกคามที่อาจมีอยู่ต่อสิทธิในชีวิตส่วนบุคคลอัน เป็นสิทธิขั้นมูลฐานอัน เนื่องมาจากการใช้ เครื่องคอมพิวเตอร์จัด เก็บข้อมูลข่าวสาร เช่นว่านั้นนับ เป็นจุดบกพร่องที่น่าห่วงใย เป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น ผู้เขียนจึง เห็นควรที่จะได้หยิบยกปัญหาในเรื่อง เช่นว่านี้ ที่เกิดขึ้นจากการใช้ เครื่องคอมพิวเตอร์จัด เก็บข้อมูลข่าวสารอื่น เกี่ยวกับบุคคลที่ได้เกิดขึ้นในประเทศไทย สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และฝรั่งเศส รวมทั้งโครงสร้างของการควบคุมและกฎหมายที่ใช้ควบคุมการใช้ เครื่องคอมพิวเตอร์และกระบวนการในการคุ้มครองตนเองของบุคคลในปัญหานี้ของแต่ละประเทศข้างต้นมาพิจารณา เพื่อแสดงให้เห็นถึงปัญหาและความสำคัญของปัญหา ตลอดจนพิจารณาถึงสิทธิในชีวิตส่วนบุคคล และปัญหาในการคุ้มครองสิทธินี้ อันจะเป็นแนวทางหาข้อสรุปเสนอแนะปัญหาดังกล่าวในประเทศไทยได้ทั้งนี้โดยผู้เขียนจะได้พิจารณาถึงความพอเพียงหรือมีอยู่หรือไม่ของกฎหมายที่จะใช้คุ้มครองหรือแก้ปัญหาในเรื่องนี้ ความเป็นไปได้ในการเกิดปัญหานี้ รวมทั้งพิจารณาว่าควรจะมีมาตรการหรือแนวทางใด ๆ เพื่อจัดเตรียมในการแก้ไขปัญหากที่อาจเกิดขึ้นหรือไม่โดยยึดการศึกษา เปรียบ เทียบของต่างประเทศดังกล่าว เป็นหลัก

วัตถุประสงค์

การเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งที่จะ

- 1) เสนอปัญหาและความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นอันสืบเนื่องมาจากการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์จัดเก็บข้อมูลข่าวสารอันเกี่ยวกับบุคคล ตลอดจนสาเหตุและความจำเป็นในการควบคุมการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการจัดเก็บข่าวสารข้างต้น
- 2) พิจารณาเปรียบเทียบโครงสร้างและกฎหมายที่ใช้ควบคุมในเรื่องนี้ของประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และฝรั่งเศส เพื่อให้เห็นถึงรูปแบบ แนวทาง ที่แต่ละประเทศใช้แก้ไขปัญหา เพื่อศึกษาหาแนวทางที่เหมาะสมในเรื่องนี้
- 3) พิจารณาถึงปัญหาในเรื่องเดียวกันนี้อาจเกิดขึ้นในประเทศไทยหรือไม่รวมทั้งมาตรการหรือแนวทางที่ควรจะใช้แก้ปัญหาดังกล่าว

ความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันนี้ในขณะที่การไหลเวียนของกระแสแห่งข่าวสาร (flow of information) นับวันแต่จะเพิ่มทวีความสำคัญยิ่งขึ้นทุกขณะ แต่ในทางตรงกันข้ามความสามารถของบุคคลหนึ่ง ๆ ที่จะคุ้มครองตนเองจากการถูกล่วงล้ำสิทธิในชีวิตส่วนบุคคลในด้านข่าวสารนับวันแต่จะอ่อนแอลง อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการจัดเก็บข้อมูลข่าวสารอันเกี่ยวกับบุคคล ซึ่งทำให้ดุลยภาพที่มีอยู่แต่เดิมในเรื่องนี้สูญเสียไป และหากไม่มีการรับรองคุ้มครองซึ่งสิทธิในชีวิตส่วนบุคคลในด้านข้อมูลข่าวสาร โดยปล่อยให้รัฐหรือหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐจัดเก็บและใช้ข้อมูลข่าวสารอย่างเสรีแล้ว ผลที่สุดอาจกลายเป็นไปสู่สภาวะที่เรียกว่ารัฐตำรวจ (Police State) ซึ่งประชาชนภายในรัฐนั้น ๆ จะถูกควบคุมโดยรัฐทุกอย่าง อันถือได้ว่าเป็นสภาวะที่เลวร้ายอย่างยิ่งต่อสิทธิ เสรีภาพต่าง ๆ ของประชาชน

ในระหว่างเอกชนด้วยกันการให้ใช้คอมพิวเตอร์เก็บข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลอื่นโดยอิสระเต็มที่ เองก็มีอันตรายไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าที่รัฐทำ เพราะ เอกชนอาจเก็บข้อมูลของคนอื่นในเรื่องที่ไม่อาจเก็บได้ หรือเผยแพร่ซื้อขายแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับผู้อื่นโดยที่เจ้าตัวไม่รู้สีกตัว อนึ่งฐานข้อมูลดังกล่าวนี้ย่อมเป็นฐานในการตัดสินใจต่าง ๆ ที่สำคัญและอาจกระทบถึงบุคคลที่ถูกเก็บข้อมูลนั้นได้

อาจมีข้อโต้แย้งว่า ปัญหาดังกล่าว เป็นปัญหาเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลโดยวิธีดั้งเดิมคือ เก็บด้วยมือ เข้าแฟ้มธรรมดาเช่นกัน เรื่องนี้ก็คง เป็นความจริง แต่อย่าลืมว่าคอมพิวเตอร์มีความสามารถในการเก็บข้อมูลได้ละเอียดกว่า มากกว่า และการนำมาใช้เป็นไปได้เร็วกว่าและแม่นยำกว่า ทั้งอาจมีการเชื่อมโยงแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เข้าด้วยกันได้ง่ายกว่าการเก็บแบบดั้งเดิมมาก ข้อสำคัญที่สุดก็คือคอมพิวเตอร์อาจ "คิด" ได้ในระดับหนึ่ง อันตรายจึงอยู่ตรงนี้เอง กล่าวคือการใช้คอมพิวเตอร์ "คิด" แทนคนโดยอัตโนมัติ โดยไม่ใช้ข้อพิณิจของบุคคลก็ดี การจัดแบ่งประเภทบุคคลเป็นคนดี คนเลว คนเชื่อได้ คนเชื่อไม่ได้ ฯลฯ จะนำไปสู่การเลือกปฏิบัติอัตโนมัติ และการถือว่าบุคคลเป็น "วัตถุ" ที่จัดประเภทได้ สิ่งเหล่านี้เป็นอันตรายโดยวิธีการใช้ หว้ใช้เพราะคอมพิวเตอร์เป็นอันตรายในตัวของมันเองไม่ ซึ่งจะได้ศึกษาโดยละเอียดต่อไป

ฉะนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะได้มีการพิจารณาศึกษาปัญหาในการรับรองคุ้มครองสิทธิดังกล่าวว่าจำเป็นหรือไม่อย่างไร และหากจำเป็นแนวทางที่จะใช้ในกฎหมายควรเป็นอย่างไร เพื่อที่จะได้มีการจัดเตรียมแก้ไขปัญหานี้เสียแต่ในขั้นต้น

วิธีวิจัยและขอบเขตการศึกษา

การวิจัยที่จะใช้ในการวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ เป็นการวิจัย เอกสาร โดยจะศึกษาสาเหตุที่จะต้องมีการควบคุมการใช้ข้อมูลข่าวสารโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ ปัญหาที่เกิดขึ้น โครงสร้างของการควบคุมและกฎหมายที่ใช้ควบคุม ตลอดจนกระบวนการในการคุ้มครองตนเองของบุคคลหนึ่ง ๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส และอังกฤษ ตลอดจนพิจารณาถึงลักษณะและขอบเขตของสิทธิในชีวิตส่วนบุคคล และปัญหาในการคุ้มครองสิทธินี้ อันจะเป็นแนวทางทำข้อสรุป เสนอแนะปัญหาดังกล่าวในประเทศไทยได้ ทั้งนี้โดยผู้เขียนจะได้พิจารณาถึงความมีอยู่หรือไม่ของกฎหมายที่จะใช้คุ้มครองหรือใช้แก้ปัญหาในเรื่องนี้ ความเป็นไปได้ในการเกิดปัญหานี้ รวมทั้งพิจารณาศึกษาว่าควรมีมาตรการหรือแนวทางใด ๆ เพื่อจัดเตรียมที่จะแก้ปัญหาที่อาจมีขึ้นหรือไม่ โดยยึดการศึกษาเปรียบเทียบของต่างประเทศดังกล่าว เป็นหลัก

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะได้ทำการศึกษาโดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วนใหญ่ด้วยกัน กล่าวคือ

ส่วนที่ 1 บทที่ 2

ส่วนที่ 2 บทที่ 3

ส่วนที่ 3 บทที่ 4-7

ส่วนที่ 4 บทที่ 8

ส่วนที่ 1 จะได้พิจารณาถึงความหมายของ เครื่องคอมพิวเตอร์ กำเนิดและวิวัฒนาการ ประเภท องค์ประกอบที่สำคัญ ตลอดจนบทบาทของ เครื่องคอมพิวเตอร์ในปัจจุบัน เพื่อแสดงให้เห็นถึงความ เป็นมาของ เครื่องคอมพิวเตอร์ว่า เป็นมาอย่างไร และก้าว เข้ามามีบทบาทในปัจจุบันนี้ใน กิจการต่าง ๆ อย่างไรบ้าง นอกจากนี้จะได้พิจารณาถึงสาเหตุที่ทำให้ต้องมีการควบคุมการใช้ ข้อมูลข่าวสารโดย เครื่องคอมพิวเตอร์อันสืบ เนื่องมาจากสิทธิในชีวิตส่วนบุคคลของบุคคลหนึ่ง ๆ มี โอกาสได้รับความกระทบกระเทือนมากขึ้นจากการใช้เครื่องจักร เช่นว่านี้ รวมทั้งข้อมูลข่าวสาร อันเกี่ยวกับตัวบุคคลว่ามีการ เก็บและใช้ไปอย่างไรบ้าง

ส่วนที่ 2 จะได้พิจารณาถึงสิทธิในชีวิตส่วนบุคคลว่ามีความหมายอย่างไร ลักษณะของ สิทธิกำเนิดและประวัติ ทฤษฎีที่รองรับสิทธิ ความแตกต่างระหว่างการล่วงละเมิดสิทธินี้กับกรณี หมิ่นประมาทขอบเขตและข้อจำกัดแห่งสิทธิการล่วงละเมิดสิทธินี้ โดยเน้นประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งสิทธินี้ได้มีการรับรองคุ้มครอง พัฒนาการอย่างเด่นชัด และถือว่าเป็นสิทธิที่มีความสำคัญอย่าง มากประการหนึ่งมาก่อนประเทศอื่น ๆ และการคุ้มครองสิทธิในชีวิตส่วนบุคคลในด้านข่าวสารอัน เกี่ยวกับบุคคลในปัจจุบัน ตลอดทั้งจะได้พิจารณาถึงสิทธิ เสรีภาพในข่าวสารและความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งมีความแย้งขัดกับสิทธิในชีวิตส่วนบุคคล ว่ามีความหมาย ลักษณะ ความสำคัญ และได้รับการ รับรองคุ้มครองอย่างไร รวมตลอดถึงความแย้งขัดระหว่างทั้งสามสิ่งที่ว่ามียู่อย่างไร และการ ก่อให้เกิดดุลยภาพระหว่างทั้งสามสิ่ง โดยยกกฎหมายที่เกี่ยวข้องของประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส และอนุสัญญาของกลุ่มประเทศประชาคม เศรษฐกิจยุโรป ว่ามีการรับรองคุ้มครอง ทั้งสามสิ่งอย่างไร และก่อให้เกิดดุลยภาพระหว่างทั้งสามสิ่งอย่างไร

ส่วนที่ 3 จะได้พิจารณาถึงโครงสร้างของการควบคุมการใช้ข่าวสารและกฎหมาย ที่ใช้ควบคุมของประเทศสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส อังกฤษ และตามอนุสัญญาของกลุ่มประเทศ ประชาคม เศรษฐกิจยุโรป ว่ามีรูปแบบ ลักษณะในการควบคุมอย่างไร รวมตลอดถึงรายละเอียด ของบทบัญญัติ เช่นว่านั้น โดยจะพิจารณาไว้ในบทที่ 4 ส่วนบทที่ 5-7 จะได้พิจารณาถึงกระบวนการ หรือ เครื่องป้องกันตนเองที่บทบัญญัตินี้ดังกล่าวได้ให้แก่บุคคลหนึ่ง ๆ กระบวนการหรือ เครื่อง ป้องกันตนเอง เช่นว่านั้นก็คือ สิทธิที่จะรู้ถึงสถานที่ เก็บและลักษณะ เนื้อหาของข้อมูลข่าวสารอัน เกี่ยวกับตน สิทธิที่จะ เข้าสู่ข้อมูลข่าวสารอันเกี่ยวกับตน และสิทธิที่จะแก้ไขข้อมูลข่าวสารอัน เกี่ยว กับตนรวมตลอดถึงรายละเอียดของบทบัญญัติ เช่นว่านั้นที่ให้การรับรองคุ้มครองแก่สิทธิข้างต้น นอกจากนี้

นี้ยังจะได้พิจารณาถึงสิทธิที่จะถูกลืมหรือไม่ถูกรักษาหน้าโดยสังคมตลอดไป ซึ่งเป็นสิทธิอันสำคัญยิ่งประการหนึ่ง ที่ได้รับความกระทบกระเทือนจากการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการเก็บและใช้ข้อมูลข่าวสารอันเกี่ยวกับบุคคล ตลอดทั้งการรับรองคุ้มครองสิทธิประการนี้ตามบทบัญญัติของประเทศสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส อังกฤษ และตามอนุสัญญาของกลุ่มประเทศประชาคม เศรษฐกิจยุโรป รวมทั้งรายละเอียดของบทบัญญัตินั้น ๆ โดยจะได้พิจารณาไว้ในบทที่ 7 ตอนท้าย

ส่วนที่ 4 จะได้สรุปถึงแนวโน้ม เรื่องนี้ว่าจะเป็นอย่างไรมาก่อน เหตุใดประเทศต่าง ๆ จึงได้เกิดความตื่นตัวในเรื่องนี้ เหตุใดแนวทางในการรับรองคุ้มครอง หรือการป้องกัน ฯลฯ อันเกี่ยวกับ เรื่องนี้ในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงแตกต่างไปจากประเทศในภาคพื้นยุโรป รูปแบบในการควบคุมข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสมตามความเห็นของผู้เขียน ในส่วนที่เกี่ยวกับประเทศไทย จะได้พิจารณาถึงความมีอยู่หรือความเพียงพอหรือไม่ของกฎหมายที่จะใช้กับปัญหาในเรื่องนี้ ปัญหาดังกล่าวนี้ได้เริ่มก่อตัวขึ้นแล้วหรือไม่อย่างไร ประเทศไทยควรมีกฎหมายหรือมาตรการใด ๆ ในเรื่องนี้หรือไม่ โดยยึดการศึกษาเปรียบเทียบของต่างประเทศดังกล่าวเป็นหลัก ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

1. ทำให้เกิดความเข้าใจและทราบถึงปัญหาและความสำคัญของปัญหาที่มีอยู่อันเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลข่าวสารโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ ตลอดจนแนวทางในการแก้ปัญหาเหล่านี้ของต่างประเทศ

2. ชี้ให้เห็นถึงปัญหาอันเริ่มจะก่อตัวขึ้นในประเทศไทย อันเนื่องมาจากการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์จัดเก็บข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบุคคล ตลอดทั้งความไม่เพียงพอของกฎหมายที่มีอยู่ และควรที่จะมีกฎหมายหรือมาตรการใด ๆ หรือไม่ในปัจจุบันที่จะใช้ควบคุมในเรื่องนี้ เมื่อคำนึงถึงปัจจัยอันเป็นองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อันจะได้เป็นการปูแนวทางในการตรากฎหมายหรือกำหนดมาตรการใด ๆ เพื่อใช้ในการควบคุมการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์จัดเก็บข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบุคคลสำหรับประเทศไทยในอนาคต